

Àmbit Administració de justícia

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

D O C U M E N T S D E T R E B A L L

INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2008)

Estudi sobre l'aplicació en l'àmbit judicial de les mesures de protecció integral contra la violència de gènere aprovades pel legislador l'any 2004

Autors

Elena Larrauri Pijoan
Lorena Antón García

Novembre 2008

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en la recerca són de responsabilitat exclusiva dels autors, i no s'identifiquen necessàriament amb les del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

Avis legal

Els continguts d'aquesta investigació estan subjectes a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 Espanya de Creative Commons, el text complet de la qual es troba disponible a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/legalcode.ca>. Així, doncs, se'n permet còpia, distribució i comunicació pública sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), tal com consta en la citació recomanada inclosa a cada article. No se'n poden fer usos comercials ni obres derivades.

Resum en català:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/es/deed.ca>

ÍNDEX

1. Introducció
2. Objectius
3. Marc teòric i conceptualització
4. Hipòtesis
5. Disseny de la recerca
6. Resultats
7. Conclusions
8. Propostes
9. Bibliografia
10. Annex

1. INTRODUCCIÓ

Al gener de 2006, varem començar el nostre estudi sobre l'avaluació de l'aplicació judicial de l'article 153 del Codi Penal, relatiu al maltractament ocasional en l'àmbit de la parella. Concretament, ens interessava conèixer la violència contra la dona parella, qual era el seu impacte i quines penes s'aplicaven per la comissió d'aquests fets.

La raó principal que ens va motivar a dur a terme aquest estudi són les reformes aprovades des de 2003, relatives a violència domèstica en general, i en particular, a violència de gènere. Aquests canvis van suscitar reaccions diverses entre la doctrina i els tribunals, i varem pensar que per conèixer el seus efectes s'hauria de fer una avaluació de les reformes més importants.

Com que l'objecte general d'estudi del nostre grup de recerca han estat les penes alternatives i tenint en compte el nostre interès personal per la violència de gènere, ens hem fixat com objectiu l'avaluació de les modificacions operades sobre el maltractament ocasional en l'àmbit de la parella, actualment regulat a l'art. 153 CP.

Una primera part d'estudi, finalitzada al 2007, va consistir en l'anàlisi de la reforma 11/2003, de 29 de setembre, de mesures concretes en matèria de seguretat ciutadana, violència domèstica i integració social dels estrangers, amb la qual el maltractament ocasional en l'àmbit domèstic, fins al moment considerat falta i castigat amb pena de multa o d'arrest de cap de setmana, es passa a considerar delictes i a castigar-se amb pena de presó de tres mesos a un any o de 31 a 80 dies de treball en benefici de la comunitat (en endavant TBC).

La segona part d'estudi, pel desenvolupament de la qual se'ns ha concedit el finançament del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, es centra en l'estudi de la reforma duta a terme per la LO 1/2004, de 28 de desembre, de mesures contra la protecció integral contra la violència de gènere (en endavant Llei Integral), que fa que les penes aplicades als homes que maltracten

ocasionalment a la seva parella o ex parella dona siguin més greus que en altres casos i es castiguin amb pena de presó de sis mesos a un any o TBC de 31 a 80 dies.

En aquest treball detallarem els objectius i la metodologia d'aquesta segona part, així com els resultats i les conclusions obtingudes.

2. OBJECTIUS

L'objectiu principal de l'estudi és conèixer les penes que imposen els jutges per la comissió d'un delictes de maltractament ocasional en l'àmbit de la parella sota l'aplicació de la Llei Integral.

Tal i com hem indicat a la introducció, pel desenvolupament d'aquesta segona part ens hem centrat en l'anàlisi del impacte dels canvis produïts per la Llei Integral, que com hem mencionat abans, fa que les penes aplicades als homes que maltracten ocasionalment a la seva parella o ex parella dona siguin més greus que en altres casos.

Així doncs, el que pretenem és confirmar quines són les penes imposades pels jutges en casos de violència contra la dona i confirmar si els jutges opten per l'aplicació d'una pena de presó o per una pena de treball en benefici de la comunitat, i sobre tot, quines són les penes efectivament executades per la comissió d'aquest delictes, és a dir, si la pena de presó inicialment imposada s'executa de forma efectiva o si es suspèn o es substitueix.

De la mateixa manera, ens interessa veure si s'apliquen les penes privatives dels drets de l'art. 48 CP i les mesures relatives a la suspensió de l'art. 83 CP.

A més, l'estudi ens permetrà conèixer dades rellevants com quina part de la violència domèstica és violència contra la dona en l'àmbit de la parella¹, quin és el percentatge d'absolucions per aquest delictes o quin és el gènere de les víctimes i agressors, entre altres dades.

---

¹ Tenint en compte que només ens centrem en el maltractament ocasional.

3. MARC TEÒRIC I CONCEPTUALITZACIÓ

Com hem mencionat al començament d'aquest treball, el nostre interès per fer aquesta recerca va començar al observar totes les reformes que estaven aprovant en matèria de violència domèstica en un període curt de temps, entre 2003 i 2004.

L'augment punitiu que es plantejava en aquestes reformes per combatre la violència de gènere havia d'ésser avaluat, per tal de saber si s'obtenia l'efecte buscat amb la seva aprovació.

Així, varem començar la recerca dins d'un projecte sobre la 'Credibilitat de les penes alternatives' i en el marc de desenvolupament d'una tesi de doctorat. En primer lloc, varem analitzar les causes per les quals diferents sectors institucionals, doctrinals i polítics van considerar necessari el canvi de categoria dels maltractament ocasionals, fins al 2003 considerats falta i castigats amb la pena de multa o arrest de cap de setmana, i a partir de la Llei 11/2003, considerats delictes, regulats a l'art. 153 CP i castigats amb pena de presó o treball en benefici de la comunitat.

En segon lloc, una vegada havíem establert quin era el panorama polític i doctrinal del moment dels canvis, varem dissenyar l'estudi empíric d'anàlisi quantitatiu de les sentències condemnatòries dictades sota l'aplicació de la LO 11/2003 i els expedients d'execució corresponents a cadascuna de elles (primera part del treball desenvolupada els anys 2006-2007) i les dictades sota l'aplicació de la Llei Integral i els expedients d'execució corresponents a aquestes sentències (segona part, duta a terme l'any 2008).

En aquest treball, tal i com hem dit a la introducció, mostrarem tot el que fa a la segona part de l'estudi empíric: objectius, metodologia, resultats i conclusions del treball.

Pretenem que aquest estudi serveix per donar una visió general de la situació actual pel que fa a les penes que s'apliquen i s'executen en matèria de

maltractament ocasional en l'àmbit de la parella sota l'aplicació de la Llei Integral.

4. HIPÒTESIS

Aquest estudi s'ha basat en quatre hipòtesis bàsiques:

- a) El jutges opten per l'aplicació de la pena de presó, malgrat el fet que el legislador hagi establert el treball en benefici de la comunitat coma pena principal opcional.
- b) En execució, la pena de presó inicialment imposada es suspèn.
- c) La suspensió de la pena es fa sota alguna de les condicions regulades a l'art. 83 CP.
- d) El maltractament ocasional en l'àmbit de la parella sí s'està castigant.

5. DISSENY DE LA RECERCA

Hem dut a terme un estudi empíric de caràcter quantitatiu, el qual ens ha permès analitzar totes les sentències condemnatòries dictades pels jutges de Barcelona per la comissió d'un delicte de maltractament ocasional regulat a l'art. 153 CP, quan es produeix en l'àmbit de la parella.

L'estudi consisteix en l'anàlisi de les sentències condemnatòries dictades pels jutjats de lo penal, d'instrucció i de violència contra la dona de Barcelona, entre l'1 de juliol de 2005 i el 31 de desembre de 2006, per fets comesos en aquest període, sota l'aplicació de la Llei Integral.

Hi ha hagut tres etapes fonamentals en el desenvolupament de la investigació empírica:

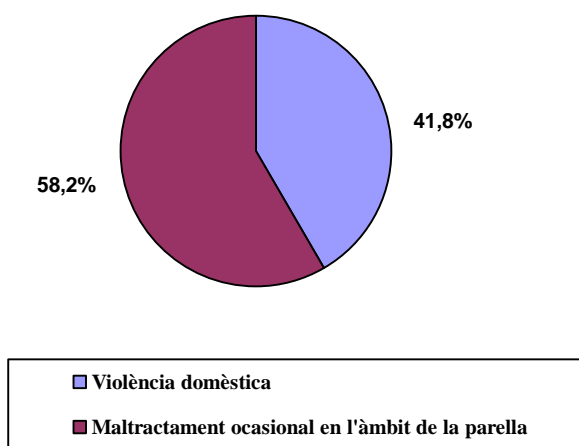
- a) La primera de elles ha estat la selecció i anàlisi de les sentències: hem accedit al total de sentències relatives a violència domèstica dictades en aquest període, de les quals hem seleccionat i analitzat només les sentències condemnatòries per un delicte de maltractament ocasional en l'àmbit de la parella.
- b) La segona etapa ha estat l'anàlisi de les executòries corresponents a cadascuna de les sentències. Per això, hem anat als quatre jutjats d'execució de Barcelona, i una vegada hem trobat el número d'expedient d'execució que corresponia a cada sentència, hem procedit al seu anàlisi.
- c) Finalment, una vegada recollides totes les dades, hem extret els resultats i els hem analitzat.

6. RESULTATS

Els resultats principals de la recerca han estat els següents:

a) En primer lloc, pel que fa a la representació del maltractament ocasional en l'àmbit de la parella respecte de la violència domèstica, hem trobat que més de la meitat dels casos de violència domèstica fan referència a l'art. 153 CP en l'àmbit de la parella: de les 864 sentències relatives a violència domèstica dictades en Barcelona en el període de temps objecte d'estudi, 503 feien referència a aquest delicte (gràfic 1).

Gràfic 1: Representació del maltractament ocasional en la parella respecto de la violència domèstica

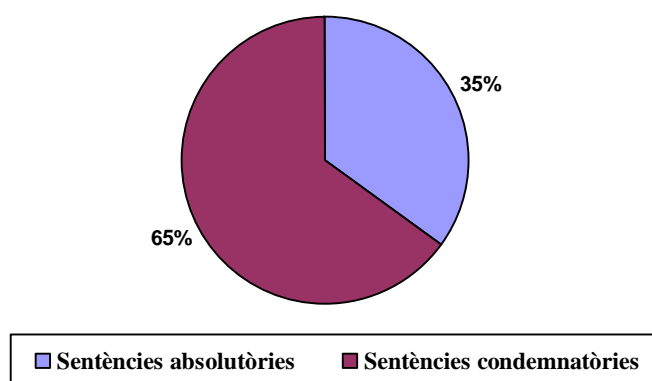
Font: Elaboració pròpia²

b) Així mateix, hem comprovat, pel que fa a tipus de sentència dictada, que un 63,8% de les sentències relatives a aquest delicte són condemnatòries. De les 503 sentències relatives a l'art. 153 CP en l'àmbit de la parella, 176 eren absolutòries i 327 condemnatòries, tal i com podem observar al gràfic 2.

---

²Si no s'indica el contrari, la font de totes les dades i gràfics presentats en aquest treball ha estat elaboració pròpia a partir del estudi realitzat.

Gràfic 2: Tipus de sentència

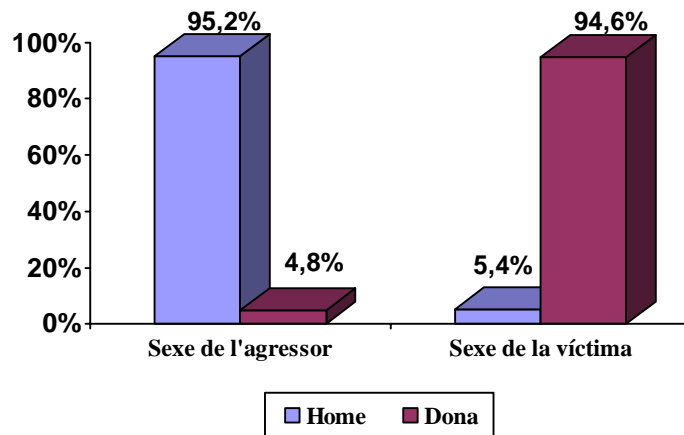
Així mateix, hem tingut en compte els recursos a l'Audiència per l'anàlisi de les sentències condemnatòries, per tal d'evitar analitzar sentències que havien estat revocades per l'Audiència i de tenir en compte les seves condemnes. Dels 219 casos en els quals s'ha recorregut una sentència relativa a violència domèstica a l'Audiència, en 129 era per delictes de l'art. 153 CP en l'àmbit de la parella, el que fa un 58,9%. Per aquest delictes, l'Audiència absol en 22 casos i en 3 casos revoca la sentència absolutòria i condemna per el delictes de maltractament ocasional. En la resta de casos l'Audiència desestima el recurs o confirma la sentència condemnatòria. Per tant, de les 327 sentències condemnatòries anteriors hem descartat els casos en els quals l'Audiència absol i hem afegit les 3 sentències en les quals condemna. Així, el total de sentències condemnatòries analitzades ha estat de 308. Hem de tenir en compte que hi ha sis sentències en les quals es condemna a les dues parts, per tant, el nombre de persones condemnades per aquest delictes ha estat de 314³.

c) El sexe de l'agressor i de la víctima durant el període analitzat ha estat el següent: el agressor era en un 95,2% dels casos un home, mentre que la víctima era en un 94,6% dels casos una dona parella, ex parella o anàleg. Al següent gràfic podem veure més clarament la diferència.

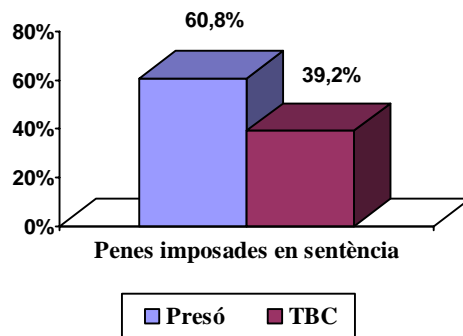
³Treballarem amb aquesta mostra de 314 persones condemnades, però pel que fa a les dades obtingudes en els jutjats d'execució la mostra s'ha reduït a 280, per què a dia 31 d'octubre de 2008, dia en el qual hem tancat l'anàlisi, encara hi havia 34 sentències en tràmit d'execució.

Gràfic 3: Sexe de l'agressor i la víctima

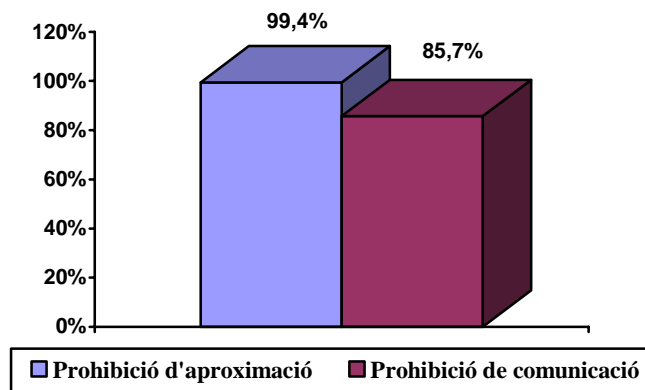
d) Pel que fa a les penes imposades pels jutges de lo penal, d'instrucció i de violència sobre la dona en aplicació de la Llei Integral, hem de dir que han imposat majoritàriament la pena de presó. Malgrat que el treball en benefici de la comunitat es presenta com a pena principal opcional i que el delictes és un maltractament ocasional, els jutges, de forma discrecional, opten en menys casos per la seva aplicació (gràfic 4).

Gràfic 4: Penes imposades

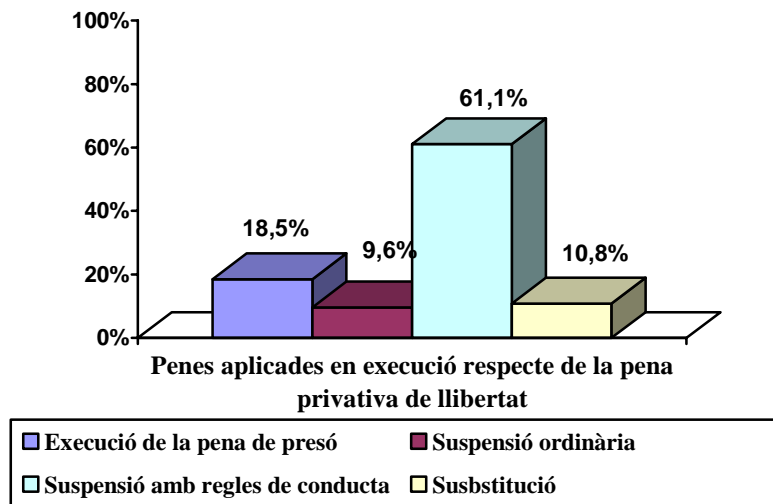
e) Respecte de l'aplicació de les penes accessòries de l'art. 48 CP, hem de recordar que des de l'aprovació de la LO 15/2003, de 25 de novembre, que entra en vigor a l'octubre de 2004, l'aplicació de la prohibició d'aproximació esdevé obligatòria sempre que es tracti de delictes relatius a violència domèstica. Això fa que hi hagi una aplicació de casi el 100% d'aquesta pena accessòria i que la seva aplicació no ens permeti veure clarament els límits de la discrecionalitat judicial.

Gràfic 5: Aplicació de les penes de l'art. 48 CP⁴

f) En quant a l'execució de les penes privatives de llibertat, al gràfic 6 podem veure que en un 70,7% dels casos les penes de presó aplicades es suspenen - el 61,1% amb regles de conducta i el 9,6% suspensions ordinàries - en un 18,5% s'executen i un 10,8% es substitueixen.

Gràfic 6: Percentatge de suspensions, substitucions y execucions de penes privatives de llibertat respecte del total de condemnats a presó

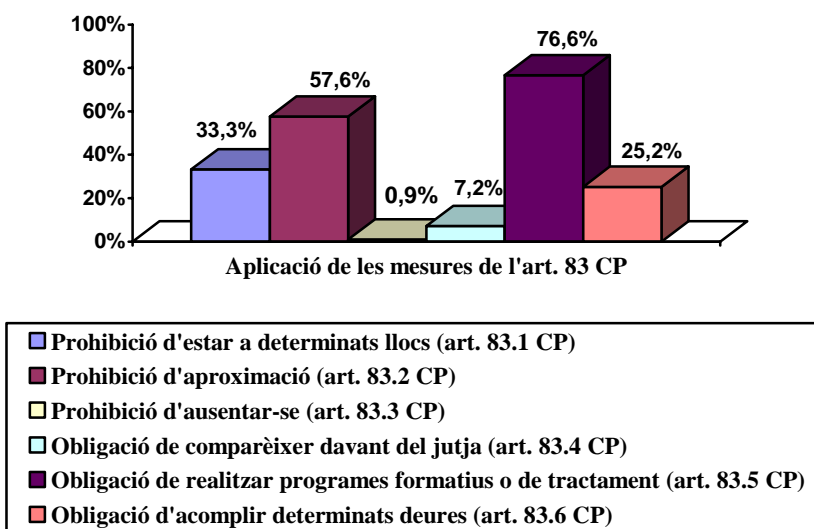
g) Pel que fa a l'aplicació de l'art. 83 CP, relatiu a les mesures accessòries que el jutge pot imposar amb la suspensió de la presó, cal dir que la suspensió amb

⁴ L'aplicació de la resta de mesures és irrellevant o inexistent, i és per això que no les hem incloses al gràfic.

mesures accessòries s'aplica en un 86,5% dels casos en els quals s'aplica la suspensió. Hem de recordar que amb l'entrada en vigor de la Llei Integral, l'aplicació dels punts 1, 2 i 5 de l'art. 83 CP han deingut obligatoris sempre que s'apliqui la suspensió de la pena de presó quan es tracti de casos de violència de gènere, per la qual cosa, i com en el cas de la mesura de l'art. 48.2 CP (gràfic 5), la seva aplicació no ens permet veure la discrecionalitat judicial.

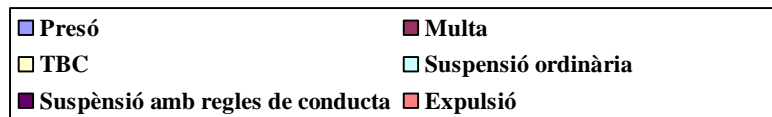
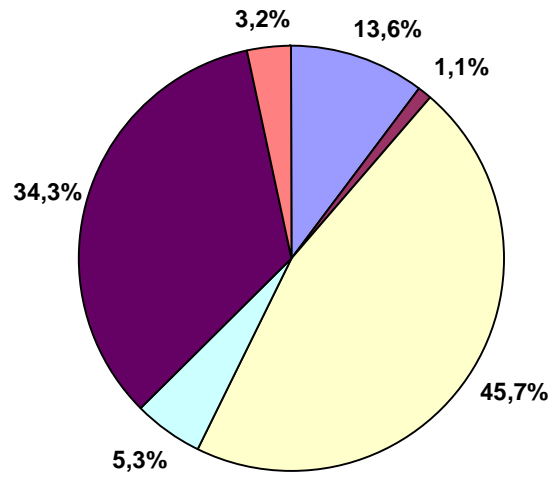
En el gràfic següent observem quines mesures s'apliquen en el cas que s'executi la suspensió de la pena, respecte del total penes suspeses imposades.

Gràfic 7: Aplicació de les mesures de l'art. 83 CP

h) Finalment, les penes efectivament executades per la comissió d'un delicte de maltractament ocasional en l'àmbit de la parella, regulat a l'art. 153 CP, han estat les següents:

Gràfic 8: Penes efectivament executades sota l'aplicació de la LO 11/2004, de 28 de desembre per actes de maltractament ocasional en la parella

7. CONCLUSIONS

En primer lloc, tal i com havíem plantejat a les hipòtesis podem concloure que el maltractament ocasional contra la dona sí s'està castigant. El percentatge de condemnes és del 59,9% i les penes que imposen els jutges són en un 60,8% dels casos penes de presó.

En segon lloc, efectivament, les penes de presó inicialment imposades es suspenen en un 70,7% dels casos, dels quals en un 86,5% es fa amb regles de conducta (prohibició d'aproximació i d'anar a determinats llocs i obligació de realitzar programes formatius o de tractament).

En tercer lloc, i pel que fa a les penes executades, veiem la pena que més s'aplica és el TBC, en un 45,7% dels casos, seguida de la pena de suspensió amb regles de conducta, que s'aplica en un 34,3% dels casos. És igualment destacable que hi ha un 10,4% de persones que han comès un delictes de maltractament ocasional que han anat a presó. Tot això ens torna a indicar que aquest delictes és castiga, sobre tot tenint en compte que dins dels delictes, és considerat dels menys greus, i malgrat això, es castiga directament amb TBC.

Per tant, i com a conclusió principal de l'estudi, considerem que les penes imposades per aquest delictes són penes greus i en determinats casos desproporcionades en relació amb els fets comesos.

8. PROPOSTES

Està pendent la comparació de les dades obtingudes del anàlisi de la LO 11/2003 i del anàlisi realitzat en aquest treball per tal de establir quina de les dues reformes ha estat més impactant pel que fa a les penes imposades i executades pel delictes de maltractament ocasional en l'àmbit de la parella, partint de la hipòtesi que la reforma que ha tingut més conseqüències en aquest sentit ha estat la LO 11/2003, mentre que la Llei Integral ha estat més rellevant per a la aplicació i l'enduriment de les penes alternatives.

A més, creiem que seria rellevant la realització d'un estudi qualitatiu que en permetés entrevistar a jutges i fiscals per tal de saber en que es basen per imposar una o altra pena, si demanen informes criminològics dels condemnats, com han assimilat l'obligatorietat d'imposició de determinades penes i mesures, com ara la pena accessòria de prohibició d'aproximació o les condicions per a la suspensió, com actuen en cas d'incompliment d'alguna pena o mesura, entre altres qüestions, i amb això entendre una mica més la posició i actuació dels jutges i la imposició d'aquestes penes.

9. BIBLIOGRAFIA

ACALE, M. (2000): *El delito de malos tratos físicos y psíquicos en el ámbito familiar*. Valencia: Tirant Monografías.

- (2006): *La discriminación hacia la mujer por razón de género en el Código Penal*. Madrid: Reus

ALBERDI, I. – MATAS, N. (2002) *La violencia doméstica: informe sobre los malos tratos a mujeres en España*. Colección Estudios Sociales, núm. 10. Barcelona: Fundación “La Caixa”.

AMNISTÍA INTERNACIONAL. (2002): *No hay excusa. Violencia de género en el ámbito familiar y protección de los derechos humanos de las mujeres en España*.

- Sección española (2005): *Inmigrantes indocumentadas, ¿hasta cuando sin protección ante la violencia de género?*.

- (2006): *Más derechos, los mismos obstáculos*.

ARANDA, E. (dir.) – ALGUACIL, J. (2005): *Estudios sobre la Ley Integral contra la Violencia de Género*. Madrid: Dykinson.

ARROYO DE LAS HERAS, A. – MUÑOZ CUESTA, J. (1993): *El delito de lesiones*. Pamplona: Aranzadi.

ASAMBLEA NACIONAL DE LAS NACIONES UNIDAS (2006): *Estudio a fondo sobre todas las formas de violencia contra la mujer”, informe del Secretario General*.

ASENCIO, J. M. (2002): *Derecho procesal penal*. Valencia: Tirant lo Blanch.

ASÚA, A. (2004): “Los nuevos delitos de ‘violencia doméstica’ tras la reforma de la LO 11/2003 de 29 de septiembre”, en *Las recientes reformas penales: algunas cuestiones*, “Cuadernos Penales José María Lidón”, nº 1. Bilbao: Universidad de Deusto.

BENÍTEZ JIMÉNEZ, M.J. (2004): *Violencia contra la mujer en el ámbito familiar, cambios sociales y legislativos*. Madrid: Edisofer.

BLAY GIL, E. (2007a): “Nueve tópicos acerca del trabajo en beneficio de la comunidad: la necesidad de una discusión basada en conocimientos empíricos”, *InDret, Revista para el análisis del Derecho*.
http://www.indret.com/pdf/474_es.pdf

- (2007b): *El trabajo en beneficio de la comunidad*. Barcelona: Atelier.

- BOIX, J. – ORTS, E. – VIVES, T.S. (1989): *La reforma penal de 1989*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- BOIX, J. – MARTÍNEZ, E. (coords.) (2005): *La nueva ley contra la violencia de género (LO 1/2004, de 28 de diciembre)*. Madrid: Iustel.
- BOLDOVA, M.A. – RUEDA, M.A. (2004a): “La discriminación positiva de la mujer en el ámbito penal (Reflexiones de urgencia sobre la tramitación del Proyecto de Ley Orgánica de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género)”, en *La Ley*, 6146, 14 de diciembre de 2004.
- (2004b): “El nuevo tratamiento de la violencia habitual en el ámbito familiar, afectivo o similar tras las reformas de 2003 del Código Penal español”, en *La respuesta desde las instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón*. Madrid: Dykinson.
- BUSTOS, J. (1989): *Manual de Derecho Penal. Parte General. 3ª Edición aumentada, corregida y puesta al día*. Barcelona: Ariel.
- (1991): *Manual de Derecho Penal. Parte Especial. 2ª Edición aumentada, corregida y puesta al día*. Barcelona: Ariel.
- CALVO, M. (Coord.) (2003): *El tratamiento de la violencia doméstica en la Administración de Justicia*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.
- (2004): *La respuesta desde las instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón*. Madrid: Dykinson.
- (2005): “Evolución de la respuesta jurídica frente a la violencia familiar de género. Análisis de la LO 1/2004, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género”, en *Cuadernos penales, José Mª Lidón*, nº 2. Bilbao: Universidad de Deusto.
- CEA, M.A. (1996): *Metodología cuantitativa. Estrategias y técnicas de investigación social*. Madrid: Síntesis
- CEREZO, A.I. (2000) *El homicidio en la pareja: tratamiento criminológico*. Valencia. Tirant lo Blanch
- CERVELLÓ, V (1994): “El delito de malos tratos: su delimitación con el derecho de corrección”. *Poder Judicial*, pp. 45-67.
- CID, J. (2008): “El incremento de la población reclusa en España entre 1996-2006: diagnóstico y remedios”. *Revista española de investigación criminológica*, núm. 6.

CID, J. - LARRAURI, E. (1997): *Penas alternativas a la prisión*. Barcelona: Bosch.

- (2001): *Teorías criminológicas*, Barcelona, Bosch

- (2002): *Jueces penales y penas en España (aplicación de las penas alternativas a la privación de libertad en los juzgados de lo penal)*. Valencia: Tirant lo Blanch.

- (2005): *Delincuencia violenta, ¿prevenir, castigar o rehabilitar?*. Valencia: Tirant lo Blanch.

COMAS, M. (2005): "Poder judicial y violencia doméstica, ¿qué hemos logrado? ¿qué debemos lograr?", en *Cuadernos de Derecho Judicial. La violencia doméstica: enfoque en España y en el derecho comparado*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial

CONSEJO GENERAL DEL PODER JUDICIAL (2001): *Informe del Pleno, de 21 de marzo de 2001, sobre la problemática jurídica derivada de la violencia doméstica*:

<http://www.fiscalia.org/doctdocu/docu/cgpjvioldomest.pdf>

CORCOY, M. (2001): "Delitos contra la integridad personal y contra la libertad: lesiones, amenazas y coacciones".

Cuadernos de Derecho Judicial. La violencia en el ámbito familiar. Aspectos sociológicos y jurídicos. Cuadernos de Derecho Judicial. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

CORTÉS, E. (2000): *El delito de malos tratos familiares: nueva regulación*. Barcelona/Madrid: Marcial Pons.

CRISTÓBAL, R. (2000): "Problemas que plantea la nueva regulación de los malos tratos en el ámbito familiar: valoración y crítica desde la perspectiva del bien jurídico". *Revista penal*, nº 6, pp. 15-30.

CRUZ, M.J. (2002): "Derecho penal y discriminación por razón de sexo. La violencia doméstica en la codificación penal", en Morillas Cueva, L. (coord.) *Estudios penales sobre violencia doméstica*. Madrid: Edersa.

CUELLO, J (1993): "El delito de violencia habitual en el seno de la familia y otras relaciones análogas de afectividad". *Poder Judicial*, pp. 9-18.

CUENCA, J.C. (1991): "El nuevo artículo 425 del Código Penal", *La Ley*, vol. 4, pp. 1184-1189.

DEFENSOR DEL PUEBLO (1998): Informe *La violencia doméstica contra las mujeres*:

<http://www.defensordelpueblo.es/index.asp?destino=informes2.asp>

DEL ROSAL, B. (1992): "El tipo de violencias en el ámbito familiar o tutelar", en Cobo del Rosal, M (dir.) - Bajo Fernández, M (coord.) – Barquín Sanz, J. *Comentarios a la legislación penal. La Ley Orgánica de 21 de junio de 1989, de actualización del Código Penal*, tomo XIV, volumen 1º, pp. 369-375. Madrid: Edersa.

- (2005): "La política criminal contra la violencia doméstica. ¿Alguien da más?" En Alonso Álamo, M. – Cobo del Rosal, M. – Carbonell Mateu, J.C. (coords) *Estudios penales en homenaje al profesor Cobo del Rosal*. Madrid: Dykinson.

DELGADO, J. (2000): *El juicio de faltas*. Barcelona: Bosch.

- (2001): *La violencia doméstica. Tratamiento jurídico: problemas penales y procesales; la jurisdicción civil*. Colex.

DÍEZ RIPOLLÉS, J.L. – GRACIA MARTÍN, L. (Coords.) (1997): *Comentarios al Código Penal. Parte Especial I. Títulos I a IV y faltas correspondientes*. Valencia: Tirant lo Blanch. Tratados

DOMÍNGUEZ, M. – SIMÓ, M. (2003): *Tècniques d'investigació social quantitatives*. Barcelona: Edicions UB.

ECHEBURÚA, E. – AMOR, P.J. (1999): "Hombres violentos en el hogar: perfil psicopatológico y programas de intervención", en la *Criminología Aplicada II, Cuadernos de Derecho Judicial*. Madrid: Consejo General del Poder Judicial.

ESCUADERO (2004): "Violencia doméstica. Factores de vulnerabilidad: elementos socioculturales y económicos", en *La respuesta desde las instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón*. Madrid: Dykinson.

FALCÓ, M. (2001): *Malos tratos habituales a la mujer*. Barcelona: Bosch.

FISCALÍA GENERAL DEL ESTADO (1991): "Circular 2/1990, sobre la aplicación de la reforma de la LO 3/1989, de 21 de junio, de actualización del Código Penal". *Anuario de Derecho Penal y Ciencias Penales*. Pp. 195-258.

- *Circular 1/1998 de 24 de octubre, sobre la intervención del Ministerio Fiscal en la persecución de los malos tratos en el ámbito doméstico y familiar*.

- *Circular 4/2003, de 30 de diciembre, sobre los nuevos instrumentos jurídicos en la persecución de la violencia doméstica*.

- *Circular 4/2005 relativa a los criterios de aplicación de la ley orgánica de medidas de protección integral contra la violencia de género*.

- GARCÍA, P – DEL CARPIO, J. (2000): *El delito de malos tratos en el ámbito familiar*. Valencia: Tirant lo Blanch.
- GARCÍA, E. - PÉREZ, F. (2005): *Seguridad Ciudadana y Actividades Policiales*, Observatorio de la delincuencia en Andalucía.
- GARCÍA, L. – LÓPEZ, B. (dirs.) (2006): *La violencia de género: Ley de Protección Integral, implantación y estudio de la problemática de su desarrollo*. Cuadernos de Derecho Judicial, 2006, 4. Madrid: Consejo General de Poder Judicial.
- GÓMEZ, L. – LÓPEZ, E.M. (2004): “El fenómeno de la violencia doméstica y su tratamiento legislativo e institucional. Especial referencia a la Comunidad Autónoma Aragonesa”, en *La respuesta desde las instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón*. Madrid: Dykinson.
- GONZÁLEZ, M.A. – MARTÍNEZ, E.M. – SANZ, N. (2005): *Ley de medidas de protección Integral contra la violencia de género (LO 1/2004, de 28 de diciembre)*. Madrid: lustel.
- GRACIA, L. (1996): “El delito y la falta de malos tratos en el Código Penal español de 1995”. *Actualidad Penal*, nº 35, pp. 577-596.
- INSTITUTO DE LA MUJER, Ministerio de Trabajo y Asuntos sociales, Secretaría General de Políticas de Igualdad. (2006): *III Macroencuesta sobre la violencia contra las mujeres*. Sigma Dos.
http://www.observatorioviolencia.org/upload_images/File/DOC11694_63716_macroencuesta2006VG.pdf
- JAEN, M. (2004); “Las reformas de la Ley de Enjuiciamiento Criminal” en *Revista Electrónica de Derecho Penal y Criminología*.
<http://criminet.ugr.es/recpc/06/recpc06-r3.pdf>
- JIMÉNEZ, C. (1995): *Malos tratos conyugales a mujeres en el área de Sevilla*. Sevilla: Instituto de la Mujer.
- LARRAURI, E. (2003): “¿Por qué retiran las mujeres maltratadas las denuncias?”, en *Revista de Derecho Penal y Criminología*, 2ª Época, nº 12.
- (2004a): “¿Es posible el tratamiento de los agresores de violencia doméstica?”, en Zugaldía Espijar, J.M. – López Barja de Quiroga, J. (coords.), *Dogmática y ley penal. Libro homenaje a Enrique Bacigalupo. Volumen I*. Madrid: Marcial Pons.
- (2004b): “Diversos motivos para entender por qué algunas mujeres maltratadas retiran las denuncias”, en *La respuesta desde las*

instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón. Madrid: Dykinson.

- (2005): “¿Se debe proteger a la mujer contra su voluntad?”, en *Cuadernos penales José Mª Lidón*, nº 2. Bilbao: Universidad de Deusto.

- (2007): *Criminología Crítica y Violencia de Género*. Madrid: Trotta.

LAURENZO, P. (2003): “Los nuevos delitos de violencia doméstica: otra reforma precipitada”. *Artículo 14*.

- (2005) *La violencia de género en la ley integral. Valoración político criminal*. Revista electrónica de Ciencia Penal y Criminología. <http://criminet.ugr.es/recpc/07/recpc07-08.pdf>

LUQUE, E. – FERRER, M - CAPDEVILA, M (2005): *La reincidència penitenciària a Catalunya*. Barcelona: Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada.

MAGRO, V. (2005): *Soluciones de la sociedad española ante la violencia que se ejerce sobre las mujeres*. Madrid: La Ley.

MARTÍNEZ, E. (2005): *Ley de protección integral contra la violencia de género: Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre*. Valencia: Tirant lo Blanch.

MARCUS, I. (1994): “Reframing ‘domestic violence’: terrorism in the home”, en Fineman, M y Mykitiuk, R. (ed.), *The public nature of private violence. The Discovery of domestic abuse*. London: Routledge.

MEDINA, J.J. (2002): *Violencia contra la mujer en la pareja: investigación comparada y situación en España*. Valencia: Tirant lo Blanch.

- (2005): “El tratamiento al maltratador en el contexto comunitario como respuesta penal: consideraciones político-criminales”, en *La ley de medidas de protección integral contra la violencia de género*, en “Cuadernos penales José Mª Lidón, nº2”. Bilbao: Universidad de Deusto.

MEIL, G. (2004): “Maltrato conyugal hacia la mujer y cambio familiar”, en *La respuesta desde las instituciones y el derecho frente al problema de la violencia doméstica en Aragón*. Madrid: Dykinson.

MINISTERIO DE TRABAJO Y ASUNTOS SOCIALES. (1998): *I Plan de Acción Contra la Violencia Doméstica, de 30 de abril de 1998*.

- (2001): *II Plan Integral contra la violencia doméstica 2001-2004*.

MONTALBÁN, I. (2004): *Perspectiva de Género: criterio de interpretación internacional y constitucional*. Madrid: Consejo General de Poder Judicial.

- (2006): "La reintegración contra la violencia de género 1/2004 como instrumento normativo. Balance de un año en el ámbito judicial", en García Ortiz, L. – López Anguita, B. (dirs.), *La violencia de género: Ley de Protección Integral, implantación y estudio de la problemática de su desarrollo*. Cuadernos de Derecho Judicial VI-2006. Madrid: Consejo General de Poder Judicial.

MORILLAS, L. (2002a): "Respuestas del código penal ante la violencia doméstica. Propuestas de reforma", en Morillas Cueva, L. (2002): *Estudios penales sobre violencia doméstica*.
<http://www.vlex.com/vid/298599>

- (2002b): "Valoración de la violencia de género desde la perspectiva del Derecho Penal". *Revista Electrónica de Ciencia Penal y Criminología*. RECPC 04-09 (2002).

MUERZA, J. (coord) – SEMPERE, A. – ÍÑIGO, E. (2005): *Comentario a la Ley Orgánica de Protección Integral contra la Violencia de Género. Aspectos jurídico penales, procesales y laborales*. Cizur Menor: Thomson-Aranzadi.

MUÑAGORRI, I. (1994): "Las violencias en el ámbito familiar". *Revista de Derecho Penal y Criminología*, pp. 629-637.

MUÑOZ CONDE, F. (1999): *Derecho Penal. Parte Especial*. Valencia: Tirant lo Blanch. 12ª Edición.

MUÑOZ CONDE, F. (Coord.) – GARCÍA ARÁN, M. – BERDUGO, E. (1989): *La reforma penal de 1989*. Madrid: Tecnos

OBSERVATORIO ESTATAL DE VIOLENCIA SOBRE LA MUJER: Informe Anual: <http://www.el-refugioesjo.net/maltrato/informe-anual-observatorio.pdf>

OLMEDO, M. (2001): *El delito de violencia habitual en ámbito doméstico: análisis teórico y jurisprudencial*. Barcelona: Atelier.

ORGANIZACIÓN NACIONES UNIDAS. (1979): Convención sobre la eliminación de todas las formas de discriminación sobre la mujer, aprobada por la resolución 34/180 de la Asamblea General de las Naciones Unidas de 18 de diciembre de 1979.
<http://www1.hcdn.gov.ar/dependencias/cdhygarantias/Bibliograf%C3%A1Da/convencionformaseliminaciondiscriminacionmujer.htm>

- Declaración de la ONU sobre la Eliminación de la Violencia sobre las Mujeres de 1993, adoptada por la resolución 48/104 de la

Asamblea General de las Naciones Unidas de 20 de diciembre de 1993.

<http://www.ordenjuridico.gob.mx/TratInt/Derechos%20Humanos/INST%2018.pdf>

- Cuarta Conferencia Mundial sobre la Mujer, Beijing, 1995.

<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N96/273/04/PDF/N9627304.pdf?OpenElement>

QUERALT, J.J. (2006): "La última respuesta penal a la violencia de género (I)", *La Ley*, Año XXVII, núm. 6420, D-39.

QUINTERO, G. (1989): "Los delitos de lesiones a partir de la LO 3/1989, de 21 de junio". *Anuario de Derecho Penal*, pp. 915-945.

QUINTERO, G. (dir.) – MORALES, F. (coord.) (2005): *Comentarios al nuevo Código Penal*. Cizur Menor: Thomson Aranzadi.

QUIVY, R – CAMPENHOUDT, L.V (2005): *Manual de investigación en Ciencias Sociales*. Limusa: Noriega.

RODRIGUEZ, M.G. (2003): La violencia de género: su tratamiento por la jurisdicción penal. *Práctica Penal. Derecho Penal*, núm. 5, septiembre-octubre 2003. Madrid: Sepin

ROMERO, M. (2005): *La habitualidad en el delito de malos tratos habituales, art. 173.2 CP. Artículos doctrinales: Derecho Penal*. <http://noticias.juridicas.com/articulos/55-Derecho%20Penal/200507-1257914610541941.html>

RUIZ, L. R. (coord). (2006). *Sistema Penal y exclusión de extranjeros*. Albacete: Ed. Bomarzo.

SÁNCHEZ, J.J. (1999): *Manual de análisis estadístico de los datos*. 2ª Edición revisada. Madrid: Alianza.

SANJUÁN, R. (2002). *La habitualidad en el delito de malos tratos*. <http://www.derecho.com/boletin/articulos/articulo0140.htm>

TAMARIT, J.M. (2005): "Artículo 153", en Quintero Olivares (dir.) – Morales Prats, F. (coord.) *Comentarios al nuevo Código Penal*. Pp. 810-814. Cizur Menor: Thomson Aranzadi.

THEMIS, ASOCIACIÓN DE MUJERES JURISTAS. (1999). *Respuesta penal a la violencia familiar. Estudio sobre el tratamiento judicial de los procedimientos seguidos por malos tratos a las mujeres en el ámbito doméstico en la comunidad de Madrid*. Madrid: Consejo de la Mujer de la Comunidad de Madrid.

- (2003) *La violencia Familiar en el ámbito judicial*. Madrid: Junta de Comunidades de Castilla La Mancha.

TOLMAN, R. M. (1989): "The developement of a measure of psychological maltreatment of women by their male partners". *Violence and victims*, 4 (3): 159-177.

VARONA, D. (2008). "Ciudadanos y actitudes punitivas: un estudio piloto de la población universitaria española". *Revista Española de Investigación Criminológica*, nº 6.
http://www.criminologia.net/pdf/reic/REIC%20A1%20N62008_varona.pdf

Legislación

Constitución Española de 1978.

LO 3/1989, de 21 de junio, de actualización del Código Penal.

LO 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

LO 11/1999 de 30 de abril, de modificación del Título VIII del Libro II del Código Penal, aprobado por Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre.

LO 14/1999, de 9 de junio, de modificación del Código Penal de 1995, en materia de protección a las víctimas de malos tratos y de la Ley de Enjuiciamiento Criminal.

Ley 38/2002, de 24 de octubre, de reforma parcial de la Ley de Enjuiciamiento Criminal sobre Procedimiento para el Enjuiciamiento Rápido e Inmediato de determinados delitos y faltas, y de modificación del procedimiento abreviado.

LO 27/2003, de 31 de julio, reguladora de la orden de protección de las víctimas de violencia doméstica.

LO 11/2003, de 29 de septiembre, de medidas concretas en materia de seguridad ciudadana, violencia doméstica e integración social de los extranjeros.

LO 13/2003, de 24 de octubre, de reforma de la Ley de Enjuiciamiento Criminal en materia de prisión provisional.

LO 15/2003, de 25 de noviembre, por la que se modifica la Ley Orgánica 10/1995, de 23 de noviembre, del Código Penal.

LO 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género.

10. ANNEX

ANNEX (I)

Plantilla d'execució

Nom del condemnat:
Número de sentència:
Procediment Abreujat:
Número d'executòria:

SUSPENSÍO

no cap
no
ordinària
amb condicions
drogodependents

Termini de la suspensió

Aplicació de l'art. 83 CP: si   no

Prohibició d'estar en determinats llocs (art. 83.1 CP): si   no
Duració de l'aplicació de l'art. 83.1 CP

Prohibició de aproximar-se (art. 83.2 CP):   si   no
Duració de l'aplicació de l'art. 83.2 CP

Prohibició de absentar-se (art. 83.3 CP):   si   no
Duració de l'aplicació de l'art. 83.3 CP

Obligació de comparèixer davant del jutge (art. 83.4 CP): si   no
Duració de l'aplicació de l'art. 83.4 CP

Obligació de realitzar programes formatius o tractament (art. 83.5 CP): si
no

Duració de l'aplicació de l'art. 83.5 CP

Obligació d'acomplir determinats deures (art. 83.6 CP): si   no
Duració de l'aplicació de l'art. 83.6 CP

SUBSTITUCIÓ: si   no   no cap

ANTECEDENTS PENALS:

No, historial net
Sí, cancel·lats
Sí, posteriors
Vius (no VIDO)
Vius (reincident VIDO)

ANTECEDENTS POLICIALS: si no

REINCIDENT: si no

DROGODEPENDENT: si no

¿ERA A PRESÓ PER UN ALTRA CAUSA? si no

¿HA PAGAT LA RESPONSABILITAT CIVIL? si - no - no en tenia - en tràmit

ADVOCAT: anomenat pel condemnat d'ofici